

تلاش برای سازگاری با یک مسئله

نشست یک روزه سازگاری با کم‌آبی با حضور دکتر حسام الدین آشنا رییس مرکز بررسی‌های استراتژیک و دکتر اردکانیان وزیر نیرو روز سه‌شنبه ۲۳ مرداد ۱۳۹۷ در محل ساختمان کوثر نهاد ریاست جمهوری برگزار شد.

نشست تخصصی سازگاری با کم‌آبی، با حضور مشاور رییس جمهور، وزیر نیرو، نمایندگان از وزارت خانه‌های مختلف، مجلس شورای اسلامی و فعالان بخش خصوصی، برگزار شد. در ابتدای نشست دکتر حسام الدین آشنا رییس مرکز بررسی‌های استراتژیک، ضمن خوشامدگویی به طرح مسئله پیرامون سازگاری با کم‌آبی پرداخت (اینجا). در ادامه مشروح سخنرانی‌های این نشست یک روزه ارائه می‌شود.

دکتر اردکانیان - وزیر نیرو

دکتر رضا اردکانیان ابتدا با تشکر از دکتر آشنا و برگزارکنندگان این نشست گفت: هدفی که ما در وزارت نیرو در خصوص مسائل زیست‌محیطی و مدیریت منابع دنبال می‌کنیم در پنج بخش زیر خلاصه می‌شود:

۱. پایداری منابع آب و انرژی که نیازهای نسل امروز و فردا را برآورده سازد.

۲. بتوانیم تقاضاهای فزاینده کشور برای توسعه را فراهم‌سازیم.

۳. تخریب‌های گذشته به‌واسطه اندیشه‌ها، رفتارها و کردارهای نامناسب را جبران کرده و منابع زیست‌محیطی کشور را احیا کنیم.

۴. کیفیت زندگی افراد را با قید پایداری بهبود ببخشیم.

۵. بهره‌برداری از منابع زیست‌محیطی و انرژی را با مفاهیم ارزشمند زندگی افراد مانند عدالت، نفی فساد و نفی خشونت پیوند بزنیم.

در ادامه اذعان داشت که تحقق این موارد با پیوند اندیشه گفتار و کردار و نظام اندیشه‌ای حاکم بر کشور ممکن است.

وزیر نیرو با اشاره به این موضوع که آب و انرژی بسیار به هم پیوند خورده‌اند و هرگونه پایدارسازی در این دو موضوع به هم مرتبط هستند بیان داشت: این دو بالأخص در بخش آب نیازمند رویکرد میان بخشی است. ما باید مسئله آب را واحد ببینیم و از تکه تکه کردن و سپردن هر تکه به یک دستگاه خودداری و اجتناب کنیم. این مسئله البته به معنای ادغام دستگاه‌های اجرایی نیست.

وی به مدیریت توأمان عرضه و مصرف در هر دو بخش انرژی اشاره کرد و گفت: بعد از چند دهه عادت مردم ما به رویکردهای قبلی باید گفت اکنون با تغییر چندین مدیر رویکردها نیز تغییر کرده است.

اردکانیان در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به موضوع سازگاری با کم‌آبی گفت: هر گفتمانی دارای مفاهیم محوری است و سازگاری با کم‌آبی از مهم‌ترین مفاهیم برای مواجهه با بحران آب است. رویکردهای ما در خصوص سازگاری با کم‌آبی نیازمند تغییرات جدی است. ما باید بپذیریم که کم‌آبی همراه همیشگی تمدن ایرانی است. کارگروه مقابله با کم‌آبی از اسفندماه سال گذشته فعالیت خود را آغاز کرده است و باید گفت فرآیند اقدام در این زمینه کند و درازمدت است. تحولات زیادی در تفکرها، الگوهای رفتار و اجتماعی و تغییرات تکنولوژیک و اقتصادی نیاز است تا سازگاری با کم‌آبی انجام شود. سازگاری با کم‌آبی موضوعی کاملاً اجتماعی نیز هست زیرا مشارکت تمام اقشار کشور در این زمینه را می‌طلبد.

از منظر وزیر نیرو این همایش‌ها از چند جهت دارای اهمیت است:

۱. این‌گونه همایش‌ها بخشی از اندیشه ورزی در کشور است. ما نیازمند گفتار برای تولید اندیشه برای سازگاری با کم‌آبی هستیم. ایشان با اشاره به ضرورت انجام آمایش سرزمینی در خصوص منابع آبی کشور گفتند: ما به شدت نیازمند در دستور قرارداد آمایش آب محور در کشور هستیم. سازگاری با کم‌آبی اگرچه بر این موضوع تأکید می‌کند (استفاده از آب در صنعت در مناطق خشک و نیمه‌خشک و کشت محصولات پر آب بر در این مناطق)، اما سامان دادن چنین مسائلی نیازمند توسعه آمایش آب محور کشور است. بخش عظیمی از کشور ما در منطقه خشک و نیمه‌خشک قرار گرفته است و همین مسئله ضرورت توجه به منابع آبی و محدودیت‌های آن را جدی‌تر می‌کند. برخی تصور می‌کنند منابع آبی را باید توسعه داد و به فراوانی آب دست پیدا کرد. محدودیت آب را باید به خردورزی متفاوت برای توسعه تبدیل کرد. خردورزی متفاوت همان سازگاری با کم‌آبی است.

۲. اصلاحات اقتصادی و اقتصاد اجتماعی در تعرفه گذاری آب: نظام تعرفه سازی آب دو هدف مهم را باید محقق سازد: اول ارزش ذاتی آب آشکار شود. دوم تعرفه سازی باید به عدالت اجتماعی منجر شود.

تعرفه‌ها بخصوص درزمینه کشاورزی اصلاً و ابداً با نظام فعلی قیمت‌گذاری فعالیت‌های کشاورزی سازگار نیست. ازجمله نمونه اقدامات برای اصلاح این امر اصلاح یارانه‌های بخش کشاورزی است. در بخش شرب و بهداشت هم ما باید از این مدل پیروی کنیم. مسئله تنها اقتصاد آب نیست. ما باید به یاد داشته باشیم در بسیاری از حوزه‌های آبریز کشور آبی برای مصرف وجود ندارد. باید تلاش کرد مصرف آب کاهش پیدا کند. اصلاح الگوی مصرف مسئله بسیار قابل توجه است مرتبط با تعرفه‌ها و قیمت‌گذاری است. اصلاح تعرفه گذاری را می‌توان به عاملی برای تغییر رفتار صنایع برای اصلاح کردار محیط‌زیستی آنان به شمار آورد.

۳. اصلاح نظام داده‌های پایه‌ای منابع و مصارف آب: هیچ آمایشی بدون داشتن داده‌های کافی نمی‌تواند موفق باشد. کارگروه در کوتاه‌مدت اگرچه ممکن است با مشقات مختلف مواجه شود اما نباید از جمع‌آوری داده غفلت ورزد.

۴. سازگاری با کم‌آبی در مقیاس و مبنای حوزه‌های آبخیز صورت گیرد. سازگاری با کم‌آبی زمانی صورت می‌گیرد که مقیاس مناسب برای آن تعیین شده باشد. سازگاری با کم‌آبی دارای چند سطح است. سطح اداری، ملی و سطوح مختلف دیگر که البته مهم‌ترین سطح، سطح حوضه‌های آبریز است. این امر نیازمند تولید دانش به کار گرفتن متخصص و مسائلی از این دست است. به‌صرف تشکیل شورای هماهنگی در حوضه آبریز مشکل آب حل نخواهد شد.

ایشان در پایان خاطرنشان کرد که تأکید بر این چهار اقدام کلان، برای جلب توجه متخصصان به آن‌ها است. دکتر اردکانیان ابراز امیدواری کردند که این کارگروه با تولید اندیشه و اندیشه ورزی مناسب در خصوص مسئله سازگاری با کم‌آبی، اقدامات مؤثری در این زمینه در کشور انجام دهند.

دکتر سعید مرید- دبیر نشست

دکتر مرید با اشاره به نشست‌های گذشته و نتایجی که به همراه داشته است، محورهای نشست امروز را تبیین کرده و در خصوص چند مورد به ایراد سخنرانی پرداختند.

قسمت اول سخنان ایشان در خصوص رابطه تکنولوژی و کاهش مصرف آب بود. به‌زعم ایشان از تکنولوژی و پیشرفت‌های فناورانه باید انتظار واقعی داشت. در کنار این مسئله نیز باید رفتار مصرف‌کنندگان از تکنولوژی‌های موجود در حوزه آب (بخصوص کشاورزان) را مورد مطالعه قرارداد. بعلاوه می‌بایست تبعات استفاده از تکنولوژی بر خاک، محیط‌زیست، انرژی و ... را نیز بررسی کرد. در غیر این صورت ما با افزایش مصرف آب، اقدامی ناسازگار، تبعات منفی بر خاک و محیط‌زیست و تشدید ناپایداری آب مواجه می‌شویم.

وی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به نشست‌های مشترک پیشین که با مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری برگزار کرده بودند خاطرنشان کردند که کارگروه تشکیل شده برای مطالعه و ارائه راهکارهای عملیاتی جهت

بهبود وضعیت زیست‌محیطی و منابع انرژی در کشور، ظرفیت بسیار بالایی برای برنامه هفتم توسعه دارد. ایشان با خاطرنشان کردن لزوم تعریف چارچوب و رویکردی جدید برای تدوین برنامه هفتم جهت رفع نواقص مطرح‌شده در نشست امنیت آب و غذا در برنامه‌های توسعه ۵ ساله از ظرفیت توان کارشناسی جوان کشور برای مشارکت در این حوزه (مدل‌سازی برنامه‌ها قبل از تصویب) نام‌برده و نشست امروز را برنامه‌ای برای پیشبرد این هدف عنوان کردند.

دکتر بنفشه زهرایی - نماینده رئیس کمیته تخصصی سازگاری با کم‌آبی

خانم دکتر زهرایی به نمایندگی از دکتر عدل رئیس کمیته سازگاری با کم‌آبی در کشور به ایراد سخنرانی پرداخت. ایشان در ابتدا با ارائه آمارهایی از وضعیت منابع آبی در کشور و بخصوص شهر تهران، وضعیت بحرانی برای حوزه‌های آبی در کشور متصور شده و علت کم آب شدن مناطق حاشیه‌ای تهران همچون ورامین و شهریار را انتقال آب این مناطق به تهران بزرگ عنوان کردند. ایشان در بخش دیگری از سخنان خود از همه سازمان‌ها، نهادها و وزارتخانه‌های کشور درخواست کرد که با توجه به وضعیت منابع آبی کشور و بحرانی که در این زمینه کشور با آن روبه‌روست دست‌به‌دست هم داده و با کارگروه سازگاری با کم‌آبی در کشور همکاری کنند. وی با عنوان یک نمونه از عدم همکاری سازمان‌ها با این کارگروه بیان داشت که علیرغم درخواست این ما از دستگاه‌ها و سازمان‌های مختلف کشور، هیچ‌یک تاکنون حاضر نشدند با انجام هزینه بسیار نازل، از تکنولوژی‌ها و دستگاه‌های کاهنده مصرف آب (که مصرف آب را تا ۳۰ درصد کاهش می‌دهد) در سازمان خود استفاده کنند. وی خاطرنشان کرد راه‌کار اصلی سازگاری با کم‌آبی و فائق آمدن بر مشکلات حوزه آب در کشور مشارکت همه اقشار و گروه‌ها و نهادها و سازمان‌ها در این زمینه است.

مهندس اکبری - نماینده مردم شیراز در مجلس شورای اسلامی و رئیس کمیته آب کمیسیون کشاورزی و منابع طبیعی

مهندس اکبری در ابتدای سخنان خود با اشاره به اشتباهات متعددی که توسط مسئولان از ابتدای انقلاب در حوزه محیط‌زیست و منابع انجام‌شده گفت: در ابتدای انقلاب و در بحث واگذاری و مصادره‌ها اشتباهات متعددی صورت گرفت. حداقل در بخش کشاورزی ما شاهد اتفاق روبه جلویی در این قضیه نبودیم. منتها برای تولید بیشتر، اراضی گسترده‌ای را به مردم واگذار کردیم و به‌جای بالا بردن راندمان تولید، سدسازی را توسعه دادیم که این باعث وجود بحران آب در کشور شد.

وی با اشاره به استان فارس که خود نماینده این استان در مجلس است عنوان کرد که ۱۲۰۰۰۰۰ قطعه زمین در حوزه شهر به مردم واگذار شده است که این مناطق یا طبیعی بوده و یا کشاورزی دیم داشته است. اما حال هرکدام از این زمین‌داران با کشیدن دیوار و زدن چاه‌های مختلف وضعیت آب استان را با بحران روبه‌رو کرده‌اند.

به اعتقاد مهندس اکبری تفویض و تقسیم قانون در خصوص آبریزها و حوزه آبی از مجلس به استان‌ها باعث وجود بحران جدی در منابع آب شده است. در کنار تمامی این مسائل و سو مدیریت‌هایی که در دوره‌های مختلف مدیریتی در کشور

وجود داشته، مسئله عدم اعتماد مردم به مسئولان نیز موضوعی مهم قابل توجه است. این نماینده مجلس با عنوان کردن مصداقی بارز در استان فارس بیان داشتند که در سال گذشته با جمع کردن کشاورزان از آن‌ها خواسته شد که به دلیل وجود مشکلات در حوزه آب از کشت برنج پرهیز کنند. اما برخلاف انتظار، کشاورزان کشت به مراتب بیشتری نسبت به سال‌های گذشته داشتند. این مسئله نشان‌دهنده عدم اعتماد مردم به مسئولان است.

آقای کلباسی - نماینده تشکل مردمی نیشابور

آقای کلباسی نماینده تشکل مردمی نیشابور سخنران بعدی نشست بود. او ابتدا گزارشی در خصوص دشت پایلوت بحرانی نیشابور ارائه و سپس از ظرفیت‌های مردمی در مواجهه با بحران آب و سازگاری با کم‌آبی سخن گفت. ایشان گزارشی از سبقه حفر چاه‌های مختلف از گذشته تاکنون در این دشت به جمع ارائه داده و سپس از نصب کنتورهای هوشمند به درخواست مسئولان محیط‌زیست و کمک کشاورزان برای نجات آب منطقه خبر داد.

طبق سخنان آقای کلباسی کشاورزان منطقه تمام هم‌وغم و تلاش خود را برای حل بحران آب منطقه دشت نیشابور به کار گرفته و با تمام توان به میدان آمده‌اند. اما ضعف مدیریتی مسئولان دست کشاورزان را به شدت بسته و آنان را محدود کرده است. برای نمونه طبق قانون مصوب در این زمینه، هزینه نصب کنتورهای هوشمند بایستی توسط متولیان امر تأمین شود اما این هزینه اکنون از خود کشاورزان اخذ می‌شود. کلباسی در پایان با گلایه از این موضوع و از مسئولان امر بیان داشت که ضمانت اجرایی برای قوانین مصوب در این حوزه وجود ندارد و دغدغه‌ی جدی برای نجات این دشت (که محل اصلی کسب درآمد برای کشاورزان منطقه است) در متولیان امر دیده نمی‌شود.

دکتر فاضلی - مشاور وزیر نیرو

دکتر فاضلی در ابتدای سخنان خود از ملزومات ساختاری و کنشی مفهوم سازگاری با کم‌آبی سخن گفته و بیان داشت که برای تحقق مفهوم سازگاری با کم‌آبی به تغییر ملزوماتی نیاز داریم:

۱. عرصه ذهنیت‌ها و نظریه توسعه حاکم بر تصمیم در رفتار سیاست‌گذار و سیاستمدار

۲. رفتارهای سیاست‌گذاران و سیاستمداران با مردم

۳. تغییر قواعد نهادی و سازمانی

به‌زعم این استاد دانشگاه منشأها در عرصه سیاست‌گذاری باهم متفاوت است. تعبیری که بورديو از آن با عنوان ساختار ساختمان‌ش یاد می‌کرد. این منش در عرصه سیاست هم وجود دارد. بعضی از سیاست‌گذاران به قاعده گذاری علاقه دارند. برخی سازوکار زد و بند را ترجیح می‌دهند و برخی با نگاه امنیتی به مسائل نگاه می‌کند.

وی در ادامه گفت: بنده پس از چند سال فعالیت در حوزه‌های مختلف و اندیشه پس از ۲۰ سال معتقدم که افراد از ساختارها مهم‌تر هستند در وزارت نیرو کنشگر عوض شده و ذهنیت‌ها تغییر کرده است و این از ساختار مهم‌تر است.

وی با بیان اهمیت تغییر ذهنیت بین آحاد مختلف جامعه بیان داشتند که در راستای ذهنیت نیاز است که به مسائل زیر توجه شود:

۱. ذهنیت در راستای دانش تغییر می‌کند. با دانش است که ذهنیت جدید شکل می‌گیرد.

۲. ذهنیت‌ها گاه با رفتن آدم‌ها تغییر می‌کند. در یک سیستم گاه تغییر مدیریت الزامی است.

۳. ذهنیت‌ها بر محور گفت‌وگو تغییر می‌کند. نمونه آن جلسه آبیاری تحت فشار در مرکز بررسی‌های استراتژیک بود که بر ذهنیت مدیران رده‌بالای کشور اثر گذاشت.

دکتر فاضلی با اشاره به مطالعات و تجارب چندین ساله خود در حوزه محیط‌زیست بیان داشت: ذهنیت‌هایی که در حوزه محیط‌زیستی باید تغییر کند بر اساس تجارب من در سال‌های اخیر ذیل موارد زیر تعریف می‌شود:

- محیط‌زیست برای برخی صرفاً برای ژست گرفتن است و می‌توان گفت به کالایی لوکس تبدیل شده است.

- ذهنیتی که بر اساس آن چندگونه از حیوانات مانع اصلی توسعه شدند. ذهنیت این افراد از این موضوع غلط است.

- این ذهنیت باید دچار تغییر شود که منابع نامحدود هستند

- ذهنیت امکان تأمین منابع بیشتر با پول بیشتر

- اولویت توسعه اقتصادی بر محیط‌زیست

- اولویت سخت‌افزار و نرم‌افزار

رفتارهای سیاست‌گذاران و سیاستمداران در کمیسیون‌های مختلف می‌بایست مبتنی بر شفافیت و مشاهده‌پذیری باشد. سیاست‌گذار باید از اتاق بسته بیرون بیاید و با مردم تعامل داشته باشد. آنان می‌بایست اشتباهات گذشته‌شان را بپذیرند و جلسات بوروکراتیک بسته را ترک کنند. در این راستا تغییر قواعد نهادی امری بسیار ضروری است که شامل موارد زیر می‌شود:

۱. سیاست‌گذار ارزش اقتصادی و ذاتی آب را لحاظ کند.

۲. تعارضات ساختاری بین مأموریت‌های سازمانی آشکار گردد.

۳. آب و انرژی

۴. شفافیت، دقت و اعتبار

۵. سنجش پایه‌ای داده‌های منابع آب

۶. برنامه‌ریزی بر اساس ظرفیت اکولوژیک حوضه

دکتر فاضلی در پایان با ذکر این نکته که تمام مطالب عنوان‌شده را می‌توان ذیل علوم اجتماعی و دو مفهوم ساختار و کنش طبقه‌بندی کرد، عنوان کرد مطالب بیان‌شده در حوزه اجتماعی را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد که در ادامه به بخش‌هایی از آن اشاره می‌شود:

- طی کردن فرآیند اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی

- روانشناسی و جامعه‌شناسی و سیاست محیط‌زیست (استفاده از این موارد برای تغییر اقلیم)

- تحلیل اجتماعی تأثیرگذاری عمیق اقدامات متولیان امر بر زندگی مردم

-تنظیم گری حقوقی (تبدیل شدن به قانون و حقوق) همسو با مطالبات مردمی

- بسیج حمایت‌های اجتماعی از اصلاحات اساسی در بخش آب و برق

دکتر حاجیانی - معاون پژوهشی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری

دکتر حاجیانی بحث‌های خود را حول محور چارچوب جامعه‌شناختی برای ارتقای ظرفیت سازگاری زارعان با کم‌آبی شکل دادند. ایشان در ابتدا با بیان این‌که سخنان ایشان در ادامه صحبت‌های دکتر فاضلی و تأکید بر کنشگران عرصه محیط‌زیست است افزود که تأکید خاصشان بر روی مصرف‌کننده نهایی یعنی کشاورزان است. به‌زعم دکتر حاجیانی کمتر تغییر در حوزه سیاست‌گذاری، نظری و ادبیاتی در بخش مصرف آب و مصرف‌کننده آب به وجود آمده است.

سازگاری مفهومی پیچیده است که عملیاتی شدن آن بسیار سخت، پیچیده و دشوار است. پیچیدگی رفتار سازگاران و انطباق مصرف‌کننده نهایی با سیاست‌های سازگاری حاوی نکاتی است:

اول اینکه این مسئله نیاز به یک روحیه، علاقه، تصورات و برداشت‌ها و آگاهی است که بدون آن این کار ناممکن می‌شود. باید دید که واکنش و پاسخ‌های احتمالی کشاورزان ایران به خشک‌سالی و کم‌آبی کدام است و طیف رفتارها و اقدامات را در نظر گرفت.

در وهله دوم باید دید کنش‌ها و پاسخ‌های احتمالی کشاورزان تحت تأثیر چه شرایط، عوامل و زمینه‌ها (یا پیش‌ران‌هایی) قرار دارد.

و در مرحله سوم باید دید وضعیت جاری یا شرایط کنونی پیش‌ران‌های تأثیرگذار بر رفتار سازگاران/ ناسازگاران کشاورزان چگونه است؟

به نظر دکتر حاجیانی مطالعه عواملی که روی کشاورزان تأثیرگذار است می‌تواند از کارهای اصلی کارگروه سازگاری با کم‌آبی باشد. بحث امکان سازگاری نیز موضوع مهمی است که باید به آن توجه کرد. در این حوزه دودسته نظریه وجود دارد. دسته اول می‌گویند که ایرانیان هیچ‌گاه امکان سازگاری ندارند و هرگاه سازگاری صورت گرفته بر اساس زور و اجبار بوده است. اما دسته دوم دیدگاه‌ها معتقدند خشت خشت جامعه ایرانی بر اساس مشارکت به وجود آمده و از انواع الگوهای همکاری بین عشایر، زارعین و کشاورزان در کشور نام می‌برد که دکتر فرهادی از حامیان اصلی این تئوری در جامعه ایرانی است.

درنهایت باید گفت در حوزه سازگاری مسئله ما بسیار پیچیده و مبهم است. مسئله به این سادگی نیست که ما چیزی را اراده کنیم و به مصرف‌کننده نهایی آب بگوییم و او آن را انجام دهد. این مسئله نیازمند انجام یک پروسه زمان‌بر و قابل مطالعه است که سیاست‌گذاران و متولیان محیط‌زیستی و آب باید توجه ویژه به آن داشته باشد.

به زعم دکتر ضرغامی با توجه به شرایط اقلیمی کشور ما، سرانه مصرف آب بسیار بالاست. در سال‌های اخیر قوانین متعددی در خصوص آب کشور در مجلس به تصویب رسیده است و کارگروه سازگاری با کم‌آبی هم مصوباتی داشته که البته دارای ایرادات است برای نمونه در این مصوبات به جریان‌ها و تشکل‌های اجتماعی توجه چندانی نشده است. ایشان عدم در نظر گرفتن مشکلات معیشتی و عدم درک فرایندهای اجتماعی و مورد مدل رفتاری حاکم بر دستگاه‌های اجتماعی-اکولوژیک را از دیگر ایرادهای مصوبات این کارگروه برشمردند. وی به اعمال سیاست سیاست‌گذاران حوزه منابع آب به صورت از بالا به پایین انتقاد کرد و اذعان داشت: اتخاذ رویکرد مشارکتی و دخالت دادن بازیگران صحنه پایین در فرایند تصمیم‌گیری می‌تواند نتایج مثبتی در حل بحران‌ها و مشکلات آب در کشور داشته باشد.

مهندس آمره ای-سازمان آب اراک

به زعم مهندس آمره ای مدیریت یک تنه و انفرادی در حوزه منابع آب ناکارآمد است و بحث مدیریت مشارکتی باید جایگزین آن شود. ایشان بیان داشتند که در روش اصلاح‌شده مسائلی از قبیل حفاظت از محیط‌زیست و افزایش سطح آگاهی عمومی نسبت به منابع محیط‌زیستی و آبی موردتوجه واقع شده است در این طرح جامع که با هماهنگی با پژوهشگاه آب در استان مرکزی و شهر اراک با دانشگاه اراک صورت گرفته سعی شده است اطلاعات جامعی در خصوص منابع آبی استان به دست آید و بر اساس آن اصلاحات لازم در خصوص سیاست‌ها و مسائل اجرایی در حوزه آب اتخاذ شود.

لازم به ذکر است که مهندس آمره ای و همکارانشان در همین راستا و بر اساس پژوهش‌ها و مطالعات صورت گرفته موفق به احیای دوباره حوضه آبریز قره چای در استان اراک شدند.

مهندس میرقاسمی-سازمان جنگل‌ها و مراتع

مهندس میرقاسمی در سخنان خود به مباحث تنظیم گری و آسیب‌های شوره‌های هماهنگی اشاره کرد. ایشان مشکلات فرهنگی (کارگروهی)، حساسیت و اختلافات فرهنگی، تضعیف سرمایه اجتماعی و تشدید بی‌اعتمادی، ضعف در نظام آموزشی و داشتن نگاه سنتی و سطح پایین به دانش و آگاهی را از جمله مشکلات و آسیب‌های شوره‌های هماهنگی برای منابع آب دانستند.

ایشان همچنان نقش اصلی دولت در این زمینه را نقش تنظیم گری و واگذاری به بخش خصوصی و نظارت بر عملکرد این نهادها عنوان کرد.

همچنان وی تعیین چارچوب‌های تصمیم‌گیری، جلب مشارکت فعال همه متصدیان کلیدی، مقررات واگذاری، برخورد جدی و قاطع با سودجویان، اجتناب از انحصارطلبی و نوآوری در سیاست‌گذاری، نظام شفاف پایش و ارزیابی مشارکتی را از جمله پیشنهادهای مناسب برای تنظیم گری بازار دانست.

دکتر میان‌آبادی - استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر میان‌آبادی سخنان خود را با این جملات آغاز کرد که وقتی قرار است در خصوص سازگاری با کم‌آبی صحبت کنیم باید آب و سازگاری را تعریف کنیم و برای سومین تعریف عنوان کنیم که کم‌آبی چیست؟

به زعم ایشان ما در سیاست‌گذاری به دلیل عدم درک ابتدایی‌ترین مطالب درک درستی از موضوع نداریم و خشک‌سالی که یک پدیده‌ای طبیعی است را بحران تلقی می‌کنیم و برای آن ستاد و کارگروه تشکیل می‌دهیم. اگر ما کم‌آبی را یک پدیده طبیعی در نظر بگیریم رویکردهای مدیریت سازگاری با آن اتخاذ می‌کنیم و نه رویکردهای مدیریتی بحران.

باور ایشان بر این مسئله است که همان‌گونه که ما با سیاست‌های دهه ۷۰ می‌خواهیم مسائل و پیشامدهای روز اقتصاد کشور را حل کنیم، در مسائل آب نیز بحث مواجهه ما با بحران‌های آب مربوط به قوانین دهه‌های گذشته است.

به نظر دکتر میان‌آبادی در سیاست‌گذاری‌های سازگار ما به دو بخش مهم و اساسی نیاز داریم اول بخش طراحی و دوم بخش اجرا. در بخش اجرا ما یک مشکل اساسی داریم زیرا در سیاست‌گذاری ما فقط بخش طراحی را در نظر می‌گیریم و در بخش اجرا با مشکلات عدیده مواجه هستیم. مشکل دیگر ما در خصوص سازگاری با کم‌آبی این است که از تجارب خود درس نمی‌گیریم برای نمونه ما از بحران آبی که طی هفته‌های گذشته در خرمشهر اتفاق افتاد چیزی می‌آموختیم. به همین دلیل باید گفت آموزش در این حوزه امری ضروری و حیاتی است.

در پایان ایشان با اشاره به این موضوع که سازگاری یک پروسه است نه یک پروژه اذعان داشت که سیاست‌گذاری سازگار شامل دو مرحله پویایی طراحی و اجرا است و باید گفت مرحله اجرا کم‌اهمیت‌تر از مرحله طراحی نیست. حال در این میان کارگروه سازگاری عموماً درگیر مرحله طراحی است که در این مرحله نیز اشکالات متعددی وجود دارد.

دکتر عباسی - موسسه تحقیقات فنی مهندسی

ارتقا بهره‌وری مصرف آب راهبردی مؤثر در سازگاری با کم‌آبی است. دکتر عباسی با ذکر این جمله اشاره داشت که تغییر رویکردها و سیاست‌ها در مواجهه با کم‌آبی امری جدی و اجتناب‌ناپذیر است. صحبت‌های دکتر عباسی در خصوص

راندمان آبیاری در کشور و بهره‌برداری در مصرف آب بود. برآورد ایشان این بود که ما در دو شاخص بهره‌وری و راندمان در کشور به‌سقف در نظر گرفته‌شده نزدیک شده‌ایم و برای راندمان بیشتر باید برنامه جدید پیش‌بینی کنیم. طبق گفته دکتر عباسی از منظر کارشناسان بین‌المللی یک‌سوم راه‌های ارتقای بهره‌وری در کشاورزی مربوط به اصلاح و بهبود سیاست‌گذاری در عرصه بهره‌وری و منابع است. ایشان معتقدند با ایجاد رقابت بین بهره‌برداران کشاورزی و ایجاد انگیزه‌های مالی می‌توان مصرف آب را کاهش داد.

دکتر اعتمادی-استاد دانشگاه صنعتی اصفهان

این استاد دانشگاه در خصوص پیاده‌سازی فضای سبز خشک منظر در دانشگاه صنعتی اصفهان صحبت کردند. به گفته این استاد دانشگاه منظرسازی کم‌نیاز به آب از دهه ۹۰ در کشور آمریکا آغاز شد. دکتر اعتمادی با نمایش اسلایدهای متعدد و مختلف از کشت گیاهان خشک منظر در دانشگاه اصفهان از این روش با عنوان راه‌حلی جهت به‌کارگیری روش‌های مختلف برای کاهش مصرف آب برای گیاهان سخن گفت. ایشان از پیاده‌سازی این طرح ابتدا در دانشگاه اصفهان و سپس در شهر اصفهان خبر داد.

دکتر عزیزی-استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر عزیزی از اساتید دانشگاه تربیت مدرس سخنان بعدی نشست بود. به اعتقاد ایشان اگر ضایعات کشاورزی چه در جهان و چه در ایران را کم نکنیم، نمی‌توانیم مصرف آب را کاهش دهیم. ایشان خاطرنشان کردند که در برنامه چهارم توسعه پیش‌بینی شده بود که ضایعات محصولات کشاورزی تا ۵۰ درصد کاهش یابد. دکتر عزیزی معتقدند بیشترین مشکلات ما در ضایعات در مرحله پس از برداشت است. ضایعات در جهان به‌طور میانگین از برداشت تا مصرف ۵۰ درصد هستند. بر اساس نظر وی ایرانی‌ها ۶۰ درصد درآمد نفتی‌شان را به سطل زباله می‌ریزند. هر سال در جهان ۴ میلیارد تن مواد غذایی تولید می‌شود که ضایعات آن چیزی در حدود ۳۰ الی ۵۰ درصد است. راهکار دکتر عزیزی در پایان سخنرانی خود این بود که برای کاهش ضایعات باید به حلقه مفقوده پس از برداشت در فرآیند کشت و تولید توجه داشت.

دکتر دلاور-دانشگاه تربیت مدرس

ارائه ایشان در خصوص چرخه سازگاری و اهمیت ارزیابی ظرفیت‌ها و کارایی اقدامات بود. راهکارهای متفاوتی برای سازگاری با کم‌آبی مطرح شده است که می‌توان از جمله آن‌ها به شیرین‌سازی آب اشاره کرد. وی در ادامه از طرح شبیه‌سازی که در دانشگاه تربیت مدرس به همراه افراد دیگری از این دانشگاه که در خصوص سازگاری منابع آب در کشور از سخن گفت. دکتر دلاور با تشریح و توضیح مدل خود اذعان داشت نتایج این پژوهش و این مدل نشان از حذف کشت محصولات پرمصرف، کم‌آبیاری، تغییر زمان کشت، افزایش راندمان آبیاری و تغییر الگوی کشت را از جمله اقدامات سازگاری برشمردند.

دکتر کریمی-عضو موسسه تحقیقات آب

سخنران بعدی نشست دکتر کریمی عضو موسسه تحقیقات آب بودند. ایشان در خصوص پایش ماهواره‌ای مصرف، بستر لازم در سازگاری با کم‌آبی به ایراد سخنرانی پرداختند. به عقیده ایشان ما بدون داشتن داده‌های دقیق و به‌روز از منابع آبی کشور توان مدیریت یکپارچه، مدیریت در ریسک و بحران و نمایش سرزمینی برای توسعه نداریم. ایشان در ادامه از نقص اطلاعات و داده‌ها در کشور سخن گفت. برای نمونه وی از پایین بودن دقت آماربرداری و نقص داده‌ها در ارتفاعات از جمله نواقص موجود در وضعیت جاده‌های کشور نام برد. به عقیده دکتر کریمی وجود آرشیو غنی، هزینه کمتر نسبت به تصاویر زمینی و ایستگاهی در دست قراردادن تصاویر چند طیفی و فراطیفی از جمله مزیت‌های تصاویر ماهواره‌ای است. به‌زعم ایشان باید به این نکته نیز توجه داشت که تصاویر ماهواره‌ای نقشه مکمل برای داده‌های زمینی و ایستگاهی را برعهده دارند و به‌هیچ‌وجه جایگزین آن‌ها نیستند.

مهندس سمیعی-عضو گروه مهندسی-اجتماعی آبنگاه

ایشان در خصوص تدابیر لازم در سازگاری با کم‌آبی برای جلوگیری از انحرافات صحبت کردند. مهندس سمیعی معتقدند در خصوص سازگاری با کم‌آبی همان اقدامات قبلی با پوشش جدید سازگاری با کم‌آبی مطرح شده است. ایشان معتقد بودند که در خصوص پیشرفت اقدامات ملی و استانی باید ارزیابی نتیجه‌گرا را به‌جای رویکرد اقدام محور اتخاذ کرد. وی ترسیم دقیق صورت مسئله که منجر به مجموعه‌ای از بایدها و نبایدها می‌شود را ضروری دانست و از وجود ناسازگاری‌های سخن گفت که باید رفع شوند. توجه به پایدارسازی و مشارکت دادن و درگیری کردن واقعی تشکل‌های صنفی و سمن‌ها از جمله موارد مهم برای اجرایی کردن رویکرد سازگاری با کم‌آبی است.

در پایان مهندس سمیعی با اشاره به این موضوع که گفت‌وگوی شفاف و صادقانه از شرایط و مسیر پیش رو در خصوص بحران‌های آبی کشور مسئله بسیار مهمی است اذعان داشتند که باید به ابتکارات و نوآوری‌های آب در کشور بها داد و از آن حمایت کرد.